

cilleria real en particular (pp. 45-50) i a la *Investigación paleográfica en el País Valenciano* (pp. 51-55).

És a partir del capítol cinquè que F.M. Gimeno entra pròpiament en matèria amb el títol *Una metodología de estudio. Criterios a seguir en la selección de las fuentes* (pp. 57-69), on l'autor preconitza la necessitat de triar correctament la documentació gràfica a analitzar per tal de poder deduir la difusió i funció que l'escriptura tingué entre els distints grups socials — que l'autor ens presenta en esquema a la p. 69— i també per saber d'on partí l'evolució històrica de l'escriptura a València després de la conquesta per Jaume I.

A tractar més detingudament aquesta darrera qüestió, Gimeno dedica la primera part de l'apartat següent, intitulat *La historia de la escritura en el País Valenciano. Un modelo teórico de interpretación* (pp. 71-111), capítol on exposa que la conquesta va comportar per al País Valencià un canvi radical respecte a la situació anterior al segle XIII, escripturàriament parlant, i que va representar una imposició gràfica per part de la nova superestructura dominant. L'autor també considera aquí el tema de la denominació «gòtica aragonesa» —defensada per M. Usón— o «gòtica catalana» —proposada per F.C. Casula— i encara ens ofereix una relació dels diferents noms que van emprar els *litterati* de l'època.

Dins aquest mateix capítol Gimeno no sols es preocupa per les qüestions de terminologia sinó també pels moments d'aparició i perdurabilitat de la gòtica «catalana» i de la bastarda, tot reconeixent tant per a un tipus d'es-

criptura com per a l'altre la manca d'estudis paleogràfics suficientment concloents referent a això.

El darrer capítol teòric, *La «escripturalidad» valenciana bajomedieval: muestras para su estudio* (pp. 113-120) és una dissertació sobre els problemes que planteja l'elaboració d'un àlbum de facsímils i, al mateix temps, una explicació de la selecció que ens ofereix tot seguit.

La col·lecció de facsímils està formada per 22 làmines precedides d'un comentari (pp. 124-147) i de les respectives transcripcions (pp. 148-174), on hom adverteix algun petit lapse que no fa desmerèixer, tanmateix, el valor del conjunt.

Una bibliografia escollida (pp. 177-185) tanca aquesta interessant aportació que representa una obertura a nous corrents metodològics en paleografia, que enriqueixen —sense substituir, però— les ja antigues preocupacions dels paleògrafs de llegir els textos, datar-los i localitzar-los.

Jesús Alturo i Perucho

M. CASEVITZ,

Le vocabulaire de la colonisation en grec ancien.

Étude lexicologique: les familles de

κτιζω et de οικέω-οικτιζω,
Klincksieck, Paris 1985, 280 pp.

El fenomen de la colonització ha suscitat una molt abundosa bibliografia, que l'aborda des dels angles més

diversos. Tanmateix, i pel que fa a la qüestió de la terminologia, hom hi observa una certa penúria, car, tret d'alguns treballs –i, encara, d'àmbit restringit com ara l'aportació conjunta de J. DE WEVER i R. VAN COMPERNOLLE: «La valeur des termes de colonisation chez Thucydide» (*Ant. Class.* xxxvi, 1967, pp. 461-523) –l'anàlisi dels mots que sovintegen en els textos grecs de colonització resta per fer. És per això que ens plau –i força– l'aparició d'aquest llibre, que té el seu origen en una tesi doctoral llegida a La Sorbona l'any 1977, i que ara ha estat publicat amb el suport del Centre National de la Recherche Scientifique. Del seu autor, M. Casevitz, sabem que exerceix de professor universitari a Lió i que, entre altres coses, ha escrit uns quants articles sobre semàntica històrica.

Quant al caràcter de l'obra, el títol és prou eloqüent. Es tracta d'un estudi lexicològic sobre «deux familles de termes, gravitant autour de verbes» (p. 9). Els verbs al·ludits són, d'una banda, κτιζω i, de l'altra, οικέω i οικιζω. D'entrada, l'elecció –ho reconeix el mateix autor– podria semblar arbitrària; tanmateix, tot aquell que estigui familiaritzat amb passatges inscribibles en contextos de caire «colonial» s'adonarà que els mots que hi apareixen amb més freqüència són precisament els que Casevitz s'encarrega de sotmetre a anàlisi.

L'obra s'articula en tres parts, la primera de les quals gira a l'entorn de κτιζω i la seva família. Formes pertanyents a aquest verb i termes compostos o derivats a partir d'ell hi són revisats acuradament prenent com a base una munió de testimonis que van del

període micènic a l'època romana, amb alguna incursió al món bizantí. La segona part és ocupada per l'estudi –seguint les mateixes pautes– de les famílies de οικέω i οικιζω. Aquestes pàgines, de caràcter marcadament expositiu, van seguides d'un apartat –per a nosaltres, el més interessant del llibre– en què hom comenta la informació presentada i s'estableix una comparança entre ambdues famílies. Llur diferent evolució i extensió, els contextos –distints– on s'integren, la transformació –dissemblant– de què han estat objecte, el valor arcaïtzant i «oficial» que a voltes assumeix κτιζω, ... heus aquí algunes de les dades que hi trobarà el lector. Ve a continuació un breu capítol en què Casevitz apropa els resultats del seu estudi a les *realia* de la colonització. El segueixen quatre apèndixs dedicats a l'examen de certs mots (p.e. ἀρχηγέτης) que, per raons morfològiques o bé semàntiques, l'autor considera relacionables amb alguna de les dues famílies. L'obra es clou amb la nota bibliogràfica (prou assenyada) i els índexs (força complets).

Si haguéssim de definir aquest llibre amb poques paraules, el qualificariem de clar, rigorós i prudent. La claredat és, en efecte, una de les seves característiques i, gosariem dir, una de les principals preocupacions de Casevitz. Ho testimonia la gran quantitat de taules i d'esquemes que el treball conté i la constant ordenació i sistematització de les dades que ens hi són ofertes. Quant a la rigorositat i la prudència, es fan paleses tothora: en la recopilació i utilització dels textos, els quals no força a dir allò que no diuen (la qual cosa obliga a voltes l'autor a esmenar traduc-

cions considerades fins ara com a canòniques), en les precaucions que hom pren per a no caure en fàcils anacronismes, en el reconeixement explícit que sovint costa molt de delimitar allò que hom entén per «colonització», etc.

No hi manquen, però, els defectes, entre els quals caldria assenyalar una certa tendència a la reiteració i un aire excessivament acadèmic. Hom té la impressió que l'autor no s'ha desempallegat —potser no ho ha cregut necessari— del to doctoral que constantment ens recorda quin ha estat l'origen de l'obra. Voldríem remarcar també alguna omisió. Per exemple, a la pàgina 166, enmig d'una acurada llista de testimonis literaris de $\kappa\alpha\tau\omicron\upsilon\kappa\iota\zeta\omega$ en la prosa hel·lenística, llegim: «Plutarque: nombreux exemples», sense que ens sigui donada cap més informació pel que fa al cas. D'altra banda, no ens podem estar d'observar l'existència d'un lapse no gens menystenible. Ens referim a l'epígraf «Après Homère et l'époque archaïque», que encapçala el capítol tercer, quan, en realitat, amb un simple cop d'ull a l'índex final i la lectura de les pp. 31-44 ens assabentem que, en comptes de «époque», el mot que hi havíem de trobar era «épopée.»

Les mancances que acabem de ressenyar no poden, però, enfosquir els mèrits de l'obra, el més important dels quals és —creiem— el d'haver encetat un camí. Ben cert, el treball del professor Casevitz no ho resol pas tot. Resten encara molts interrogants, la lectura mateixa del llibre en planteja de nous. Però, almenys a partir d'ara, els estudiosos del fenomen colonitzador —i els investigadors d'altres àmbits més o menys propers com el jurídic o l'urbanístic— sabran que poden comptar amb un

element que omple un buit remarcable i que aporta una certa visió de conjunt.

M. Teresa Fau i Ramos

FLAVIO CRESCONIO CORIPO.
El Panegírico de Justino II.
Introducción, edición crítica y
traducción por
A. Ramírez de Verger,
Publicaciones de
la Universidad de Sevilla,
Sevilla 1985, 217 pp.

El professor Ramírez de Verger de la Universitat de Sevilla recull en aquest treball els fruits de la seva tesi doctoral i ofereix a la llum pública la més acurada edició espanyola del *Panegíric de Justí II*, una de les dues obres conservades de Flavi Cresconi Corip, poeta africà del començament del segle VI dC. La importància de l'obra de Corip reposa, sobretot, en el fet que incorpora abundant informació sobre el període de l'imperi bizantí que van viure Justinià i el seu successor, el seu nebot Justí. Potser aquesta raó ha estat un factor determinant perquè, en els darrers temps, una sèrie d'autors hagin estudiat i editat també el text de Corip (les darreres edicions són les d'AVERIL CAMERON, *In laudem Iustini Augusti minoris libri IV*, London 1976 i la de S. ANTÈS, *Corippe. Éloge de l'empereur Justin II*, «Les Belles Lettres», Paris 1981), a més, naturalment, de l'edició de què ara fem la recensió. No creiem